

Δωροί + Παναρισίων
Κωνσταντίνου

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑΙ

τῶν ἐλληνικῶν ὀρθοδόξων χωρίων
τῆς Ἐπαρχίας Δέρκων τῶν ἐξωσθέντων καὶ
σκληρῶς δικιμασθέντων κατὰ τοὺς τελευταίους
ἀνθελληνικοὺς διωγμοὺς

ἐξ ἐπιτοπίου ἐπισταμένης μελέτης
καὶ ἀκριβοῦς ἐρεῦνης καὶ ἀντιπαραβολῇ
τῆς πρώην καὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως
ἐνὸς ἑκάστου τῶν χωρίων μετὰ συμπεράσματος
ἐπ' αὐτῆς.

ΥΠΟ ΑΔΕΞ. ΣΚΕΝΔΕΡΙΔΟΥ

Τύποις Ε. Βασιλείαδου
Γαλατῆ, Βαλοῦν-παζάρ, Κονρσοῦμ-Χάν

ΤΟ ΦΑΝΑΡΑΚΙΟΝ

Σύντομος περιγραφή τοῦ χωρίου.

Κεῖται ἀκριβῶς εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ στομείου τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς, ἐπὶ ἐπιπέδου ὕψηλοῦ, πεντήκοντα μέτρων ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει ἐνώπιόν του ἀναπεπταμένον τὸν Πόντον. Ὀνομάσθη Φαναράκιον ἐκ τοῦ φανοῦ, ὅστις ἐστημένος ἐπὶ ὕψηλοῦ πύργου, κειμένου ἐντὸς τοῦ χωρίου, καὶ δεσπόζοντος τῆς ἀκτῆς, φωτίζει ἀκίνητος τὸ πέλαγος εἰς ἀπόστασιν 15 περίπου μιλίων καὶ κεῖται κατάντικρυ τοῦ Ἀνατολικοῦ Φαναρακίου, χωρίου μὲ τουρκικὸν καθαρῶς συνοικισμόν, ἔπου ἐπὶ ὁμοίου πύργου εἶναι ὡσαύτως ἐστημένος φανός.

Τὰ δύο ταῦτα φωτεινὰ διακριτικὰ σημεῖα ἐστήθησαν ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐδηγῶσι τὰ σκάφη ἀσφαλῶς εἰς τὸ στόμιόν τοῦ Βοσπόρου, διότι τὸ ἐκεῖ στενὸν μὲ τὰς ἐσοχὰς καὶ ἐξοχὰς του, δὲν ἀφίνει νὰ διακριθῇ ἔξ ἀποστάσεως τὸ στόμιον. Ἄλλως θὰ ἐδυσκολεύοντο νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ Βοσπόρου. Ἐνεκα τούτου, οὐ μόνον τὴν νύκτα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν παρέχεται σπουδαιότατη ὑπηρεσία εἰς τοὺς ναυτικούς, διὰ τῶν δύο τούτων κατάντικρυ ἀλλήλων κειμένων πύργων. Ἐκ τῶν φανῶν τούτων, ὁ μὲν δυτικὸς μένει ἀκίνητος, ὁ δὲ ἀνατολικός, στρεφόμενος μηχανικῶς, δεικνύει εἰς τὸ πέλαγος ποικίλου χρωματισμοῦ φῶς, πρὸς διάκρισιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ δυτικοῦ.

Εἰς τὴν παραλίαν του προβάλλουσιν αἱ συμπληγάδες πέτραι τῆς ἀρχαιότητος, ἣ κυάνεοι, ἐκ τοῦ κυανοῦ χρώματός των, ἐξ οὗ καὶ ὁ Βόσπορος ὠνομάσθη Θρακικὸς καὶ Κυανέων. Τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τῆς φήμης τοῦ Μητροπολίτου Δέρκων, τιλοφορουμένου «ὑπερτίμου καὶ Ἐξάρχου Βοσπόρου Θρακικοῦ καὶ Κυανέων.

Οἱ ἐγχώριοι ὀνομάζουσι τὰς πέτρας ταύτας Ρόκαν, ἀποτελοῦσι δὲ αὗται φυσικώτατον κυματοθραύστην καὶ σχηματίζουνσι νοτίως

δρμίσκον, όπου ή αποβάθρα του χωρίου. 'Απ' αὐτῆς ἀναρχόμεθα δι' ἀνωφερείας εἰς τὸ χωρίον, τοῦ ὁποῖου ή θέα μακρόθεν ἔχει τι τὸ ὠραῖον, μετὴν υπερήφανον ἐπὶ σκοπίᾳς στάσιν τοῦ.

Διὰ τὸ θέρος εἶναι διαμονή ἐξαισία μετὴν ἀδιάλειπτον δρόσον τῶν θαλασσίων ἀνέμων του καὶ τὸ γλυκὺ καὶ διαυγὲς ὕδωρ του, τὸ ὁποῖον ρέει ἀπὸ τὰς δύο ἐν τῷ χωρίῳ κρήνας.

Ἐξάπκντος θὰ κατατετῇ τὸ Φαναράκιον κατὰ τὴν ἡμέραν τινὰ, εὐτυχῶν θνητῶν, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουσι νὰ ἐκλέγωσι τόπους τερπνῆς καὶ ἐξαισίας διαμονῆς.

ΤΟ ΦΑΝΑΡΑΚΙΟΝ ΠΡΟ ΤΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

Ἦτο χωρίον ἐλληνικώτατον. Ἠρθκει πρὸ τοῦ 1915 οἰκίας ἐλληνικὰς περὶ τὰς 210 καὶ κατοκεῖτο ὑπὸ πληθυσμῷ ἐλληνικοῦ, 1500 ψυχῶν. Εἶχε καταστήματα περὶ τὰ 35, οἰνοπνευματοπωλεῖα, κafenεία καὶ διάφορα πρατήρια καὶ ἐργαστήρια. Ἡ κυρίως ἀσχολία τῶν κατοίκων του ἦτο ἡ ἀλιεία. Ἐκ τῶν 210 περίπου οἰκογενειῶν του, αἱ 120 ἦσαν ἀλιέων, μετὰ τὴν πλῆρην τὰ μέτα εἰς καίρια, λέμβους καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν δικτύων, δεδομένου ὅτι ἕκαστον εἶδος ἰχθύων ἀπαιτεῖ καὶ ἰδιαιτέρον σύστημα αὐτῶν.

Ἐπρώτερον τὰ δίκτυα τῶν καλκανίων (θύνων), εἰς τὴν ἀλιείαν τῶν ὁποίων εἶναι εἰδικοί οἱ Φαναρακιῶται, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν εὐδαίμονα προτέραν ἐποχὴν τοῦ χωρίου των, μετὸ πλῆθος τῶν ἀπαιτούμενων διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἰχθύων δικτύων των, ἐπρομήθεον ἀφθονα, εἰς τὴν ἐποχὴν των, καὶ νοπότατα τὰ καλκάνια τῆς Μαύρης Θαλάσσης, εἰς τὴν ἀγοράν. Περὶ τὰς 50 οἰκογένειαι ἦσαν ὡσαύτως ἀλιεῖς βοηθοί, ἀνευ δηλονότι ἰδιοκτησίας τῶν εἰδῶν τῆς ἀλιείας καὶ αἱ λοιπαὶ ἠττολοῦντο εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα τῆς ξηρᾶς. Ἐκαλλιεργεῖτο ἐν Φαναράκιῳ καὶ ἡ ἄμπελος. Ὑπῆρχον τοιαῦται περὶ τὰς 100 καὶ ἦτο εἰς τοὺς οἴκους των ἀφθονος ὁ οἶνος. Ἐγνώριζον νὰ παρασκευάζωσιν αὐτὸν οἱ ἐγγύριοι ἐπιτυχῶς καὶ ἦτο ὀνομαστὸς εἰς τοὺς περιόικους Βοσπορίτας, εὐρίσκων κατὰ τὸν χειμῶνα ἀπληστον καταναλωτὴν, τὴν ἰχθυοφαγίαν τῶν κατοίκων του. Δὲν ἔλειπε καὶ ἡ

γεωργία. Ἐκαλλιεργεῖντο περὶ τοὺς 30 ἀγροί, ἐξ ὧν περὶ τοὺς 10 ἑκαλλιεργοῦν οἱ ἰδιοκτῆταί των καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξεχώριζον εἰς ἐνοίκιον. Οὕτω παρεῖγε τὸ Φαναράκιον καὶ σίτον καὶ κριθήν.

Ἡ Κοινότης.

Ἡ Ἐκκλησία του, σεμνυνομένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὡς ἐκ τοῦ ὕψηλοῦ ἐδάφους τοῦ χωρίου καὶ τῆς σκοπιᾶς, ἐν ἣ αὕτη εἶναι ἐκτισμένη, διακρίνεται ἐξ ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ πελάγους, μετὸν πύργον τοῦ κωδωνοστασίου της. Διετῆρει ἕνα πάντοτε ἱερέα.

Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀγίου, μεγάλου σχήματος καὶ ὁλόκληρος ἐξ ἀργύρου, ἦτο τὸ προσκύνημα καὶ τῶν ξένων, ἰδίως ἐκ τοῦ ναυτικοῦ κόσμου, τοῦ ὁποίου ἦτο προστάτης ἐν τῷ πελάγει ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἰς τὰς φοβερὰς τρικυμίας τοῦ Πόντου καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ ναυαγίου παρὰ τὸ στόμιον. Ὁ διάκονος τῆς Ἐκκλησίας ἦτο πλοῦσιος. Διότι, ἐκτὸς τῆς εὐλαθείας καὶ τῆς γενναιοδωρίας τῶν ἐντοπίων, προσέφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διάφορα ἀφιερώματα καὶ ξένοι προσκυνηταί, Ἕλληνες ναυτικοὶ ἰδίως. Ἐνεκα τούτου ἀπῆντα τις ἐν Φαναράκιῳ Ἐκκλησίαν μετ' ὠραίων ἐσωτερικόν, οὐχὶ σύνηθες δ' ἕνα συνοικισμὸν ἀπλοῦ χωρίου.

Εἶχε τὸ Φαναράκιον τὴν Σχολὴν του, μεγάλην καινουργὴ ξυλίνην οἰκοδομὴν, κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἐκκλησίας των ἐκτισμένην καὶ διετῆρει τακτικῶς Ἀρρεναγωγεῖον καὶ Παρθεναγωγεῖον χωριστά.

Ἐκ στατιστικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δέρκων, ἀποσπῶμεν τοιαύτην περὶ Φαναρακίου, καθ' ἣν πρὸ τοῦ ἐκτοπισμοῦ του, ὑπῆρχον μαθηταὶ καὶ μαθήτριάς περὶ τοὺς 140, μετ' ἕνα διδάσκαλον καὶ δύο διδασκαλίσσας.

Τὰ εὐαγγῆ των καθιδρύματα, ἐκτὸς τῶν περισσευμάτων τῶν εἰσπραξέων τῆς Ἐκκλησίας, εἶχον καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν προσδοφόνων κτημάτων αὐτῶν, ἐξ ὧν καὶ εἰς φούρνους, τὸ μόνον διασωθὲν κοινοτικὸν κτῆμα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

Ἡ ἐξώσις τῶν Φαναρακιωτῶν

Οἱ Φαναρακιῶται ἐξώσθησαν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1915. Τὸ ἀπαίσιον διάταγμα ἀνεκοινώθη αὐτοῖς τῇ 14ῃ Φεβρουαρίου. Τοῖς ἐδόθη δὲ προθεσμία 24 ὥρων, πέραν τῆς ὁποίας οὐδεὶς Χριστιανὸς ὤφειλε νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ χωρίῳ. Πρὸ τούτου ὅμως, τῆς τελειωτικῆς δηλονότι ἐκριζώσεως τοῦ ἑλληνικωτάτου ἐκείνου συναικισμού ἐκ τῶν ἐστιῶν καὶ τῶν ἱερῶν του, ἐφηρμόζοντο κατὰ τῶν ἀτυχῶν Φαναρακιωτῶν μέτρα, τὰ ἑποῖα ἀπετέλουν τὰ ἀσφαλέστερα προμηνύματα τῆς συμφορᾶς, ἣ ὁποία τοὺς ἀνέμενε.

Δὲν τοῖς ἐπετρέπετο ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πᾶλιν καὶ νὰ ἀλιεύσωσιν. Ὅσοι δὲ δι' ἐργασίαν των ἐξήρχοντο τοῦ χωρίου κατερχόμενοι εἰς τὰ ἐντὸς τῶν στενῶν προάστεια ἢ εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ἐθεωροῦντο καταλιπόντες ὁριστικῶς τὸ χωρίον των καὶ ἀπηγορεύετο αὐτοῖς αὐστηρότατα ἢ ἐπάνοδος εἰς αὐτό. Ἐπὶ τούτῳ ἐξησκήτο ἡ μεγαλειτέρα προσοχή τῶν ἐκεῖ Τουρκικῶν Ἀρχῶν, ὥς ὑπεδοχῆται τὰ μέγιστα ὁ δόρυλος των αὐτόθι λαός, καταγγέλλων ἀμέσως πάντα παραβάτην τῆς διατάξεως ταύτης. Εἶχον δηλονότι καταδικασθῆ, πρὸ τῆς ἐξώσεώς των, εἰς τέλειον ἀποκλεισμόν οἱ Φαναρακιῶται, τόνον δὲ αὐστηρῶς εἶχεν ἀπαγορευθῆ εἰς αὐτοὺς νὰ ἀνάγωνται εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε 10 ἀλγεῖς, τολμήσαντες νὰ ἀλιεύσωσιν οὐ μακρὰν τῆς ἀκτῆς, πρὸς ἀπλήν διατροφὴν των, ἀμέσως συλληφθέντες, δέσμοι ἐστάλησαν εἰς τὰς φυλακάς καὶ μετὰ ἓνα μῆνα ἐξωρίζοντο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ ἐκ τῶν τότε ἐπιτρόπων Χατζῆ Θεόδωρος κατελθὼν εἰς Κων(πολιν καὶ ἀγοράσας κηρὸν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του συνελήφθη καὶ ἦτο ὁ πρῶτος ἐξορισθεὶς ἐκ τῶν συμπατριωτῶν του.

Πρὸ τούτου ὅμως εἶχε τηλεγραφικῶς διαμαρτυρηθεῖ διὰ τοῦ τηλεγραφεῖου τοῦ Σερῆ Γιάρ, πρὸς τὸν τότε φρούρχον τῶν στενῶν Μπεκὴρ πασᾶν, ἀγρίον τῶν χριστιανῶν διώκτην, καὶ ζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ ἐπιτραπῇ καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς τὸ ψάρευμα εἰς τὴν

θαλάσσιον των, αφού είχαν εις τοῦτο πλήρη τὴν ἐλευθερίαν οἱ μουσουλμάνοι συμπατριῶται. Εἶχε τὸ θάρρος ὁ ἀτυχὴς νὰ διατυπώσῃ ἀρχὴς ἐξουσίας πρὸς τὸν τύραννον αὐτόν, ὁ ὅποιος κατεξανέστη διὰ τὸ τόλμημα καὶ εὐθὺς εἶχε διατάξει τὴν παρχομπήν του εἰς τὸ στρατοδικεῖον, ἥτις καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἐξορίαν του. Ἐκ τῶν ἐξορισθέντων οἱ 4 ἀπέθικον ἐν τῇ ἐξορίᾳ, καταλιπόντες δυστυχεῖς οἰκογενεῖας πολυμελεῖς.

Ἐκηρύχθησαν οἱ Φαναρακιῶται κατάσκοποι τῶν ρώσων, εἰς οὓς δῆθεν μετέδιδον πληροφορίας, ἀναγκάμενοι εἰς τὸ πέλαγος καὶ συναρπάζοντες τὸν ρωσσικὸν στόλον. Ἐπρεπε νὰ εὐρεθῇ κατὰ τύπους ἡ πρόφασις, διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ ἀπαίσιον σχέδιον. Ἦσαν λοιπὸν κατάσκοποι τῶν ρώσων οἱ Φαναρακιῶται.

Τὸ Φαναράκιον εἶναι ἔδρα δῆμου (ναχιέ) μετὰ Τοῦρκων, βεβαίως, μουδέρην. Ὑπάρχει εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μακροχωρίου καὶ ἔχει ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του τουρκικὰ τινὰ χωρία, κείμενα ἐσωτερικῶς αὐτοῦ.

Ἀρχικῶς ἡ ἰδέα τῆς ἐπὶ κατασκοπία κατηγορίας τῶν Φαναρακιῶτων, ὡφείλετο εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἀρχάς, ἐν συμπράξει μετὰ τῶν ἐντοπίων τοῦρκων, συλλαβόντων τὸ κακοῦργον σχέδιον νὰ προκαλέσωσι τὴν ἐξωσιν τῶν χριστιανῶν, διότι τὰ περὶ τῶν ἐκτοπισμῶν αὐτῶν καὶ τὰ ἐπακόλουθα τῆς διαρπαγῆς τῶν περιουσιῶν των, τελούμενα τότε εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τόσον εὐχαρίστως ἀκουόμενα καὶ κυκλοφοροῦντα εἰς τοὺς εὐρεῖς τουρκικοὺς κύκλους, εἶχον διεγείρει καὶ τῶν ἐν Φαναρακίᾳ ἐμοφύλων των τὴν ὀρεξιν, ὅπως καὶ αὐτοὶ ἐπωφεληθῶσιν εἰς βάρος καὶ πρὸς καταστροφὴν τῶν συνοίκων καὶ ἀρχαίων κατοίκων τοῦ χωρίου χριστιανῶν. Καὶ ὡς εἶδομεν, τὸ ἐπέτυχον.

* *

Προεμάντευσαν οἱ δυστυχεῖς Φαναρακιῶται τὴν ἐξωσιν των καὶ συχνὰ τὸ προέλεγον μεταξύ των. Ὁφείλον λοιπὸν νὰ μὴ εὐρίσκωνται ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς 14 Φεβρουαρίου (τοῦ ἔτους 1915)

τῆς ἀποφράδος τυχῆς καὶ ἱστορικῆς διὰ τοῦ Φαναρχικῆς χρονολογίας, οἱ χριστιανοὶ Φαναρχικοὶ εἰς τὸ χωρίον των. Καὶ τὸ ἐγκατέλιπον.

Ἀφῆκαν ὀπισθὲν των πᾶσαν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν των εἰς τὴν τύχην τῆς, καὶ διεσπάρησαν ὡς ἀθίγγανοι, εἰ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης καλοὶ νοικοκύριδες, εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν στενῶν τοῦ Βοσπόρου προάστεια, διὰ τῆς θίας ἐκεῖθεν τοῦ Νεοχωρίου. Διὰ τῶν ἀκατίων καὶ τῶν λέμβων των, μετέφεραν μερικὰ ἐλαφρὰ ἀντικείμενα αὐτῶν οἰκιακὰ καὶ ἐνδύματα, ὅσα προχείρως ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσι, μὲ τὴν ταχθεῖσαν τόσον ὀλίγην τῶν 24 ὥρων προθεσμίαν καὶ τὴν δυσκολίαν περὶ τὴν ἐξεύρεσιν τόσον ἐπείγοντως, καταλλήλων οἰκημάτων. Ἐν τῇ συνόλῳ ἦσαν τόσον ἐλάχιστα τὰ μεταφερθέντα ὥστε δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐγκατελείφθησαν ἐκεῖ ἅπαντα τὰ ἐπιπλά καὶ τόσα ἄλλα οἰκιακὰ ἀντικείμενα, τρόφιμα, αἶμα καὶ διάφοροι ἄλλαι προμήθειαι καθὼς καὶ ἅπαντα τὰ εἶδη τῶν διαφόρων τοῦ χωρίου καταστημάτων, εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ πρώτου ἄρπαγος, ἀφροῦ καὶ δίκτυα ἀκόμη ἀφῆκαν πολλὰ ἕνεκα τοῦ ὄγκου καὶ τοῦ δυσχεροῦς τῆς μεταφορᾶς αὐτῶν.

Ὅταν ἐκλείον τὸν ναὸν των ἐφρόντισαν νὰ περπαλῶσιν μετ' ἐαυτῶν τὴν εἰκόνα τοῦ προστάτου τοῦ χωρίου των, τὸν Ἅγιον Γεώργιον. Τὴν ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ μεγάλου σχήματος εἰκόνα ταύτην κατάρθωσαν καὶ μετέφερον ἐγκαταστήσαντες αὐτὴν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀμέσως μετὰ τὸ Φαναράκιον ἐντὸς τῶν στενῶν καί μινου χριστιανικοῦ προαστείου Γενῆ Μαχαλέ.

Τὰ κατὰ τὴν παλινόστησιν τῶν Φαναρακιωτῶν

Ἄμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἐλευθέρας εἰς τὰς πατρίδας των ἐπανόδου τῶν προσφύγων, ἤρχισαν οἱ Φαναρακιῶται κινούμενοι πρὸς παλινόστησιν.

Τὸ χωρίον των ἦτο τελείως κατεστραμμένον. Διεσώθη ἐκ τῆς χριστιανικῆς συνοικίας τὸ κτίριον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦτο διότι ἐχρησιμοποιήθη αὕτη, μετατραπεῖσα κατ' ἀρχὰς εἰς σταῦλον στρατιωτικὸν καὶ ἔπειτα εἰς νοσοκομεῖον, ἐκ δὲ τῶν οἰκημάτων περὶ τὰ

20 μόνον καὶ ταῦτα ἡμικατεστραμμένα καὶ μὴ κατοικήσιμα. Αἱ οἰκίαι εἶχον πυρποληθεῖ διὰ τὰ καλυφθῆ πᾶν ἵχνος διαρπαγῆς τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκαταλειφθέντων, διότι εἶχον οἱ χριστιανοὶ πλήρεις τοὺς οἴκους των, ὅταν ἦσαν εἰς τὸ χωρίον των, σχεδὸν ὅλοι εὐημεροῦντες. Οὕτε τοὺς τόπους των ἀνεγνώρισαν οἱ δυστυχεῖς, ἐπιτρέψαντες εἰς τὸ χωρίον των, διότι ἐφύτρωσεν ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ μεταξὺ χλόη, οὕτως ὥστε ἡξηφανίσθη πᾶν ἵχνος αὐτῶν. Μεγάλη ἡ καταστροφή.

Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ ἡ ὡραία ξυλήνη Σχολή των. Ἡ Ἐκκλησία των ἀπεγυμνώθη τοῦ πλουσίου διακόσμου της καὶ κατεστράφη τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς.

***

Πρώτιστα μετέφερον οἱ Φαναρακιῶται εἰς τὸ χωρίον των τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου των καὶ ἤρξαντο περιποιούμενοι τὸν Ναόν των. Ἀλλὰ διὰ τὰ ἐπανεέλθωσιν, εἶχον ἀνάγκην κατοικιῶν. Ἡ ἐρήμωσις τοῦ χωρίου ἀπὸ οἰκήματα ἡμετέρων ἦτο πλήρης. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ παλινόστησις των εἶχεν ἀποβεῖ προβληματική.

Καὶ ἐξευρέθη ἡ ἐξῆς λύσις τοῦ προβλήματος! τούτου.

Ἡ κατά τισι τοῦ χωρίου ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Ἀρμοστείᾳ διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ἑλληνοαρμενικοῦ τμήματος αὐτῆς, ἀπεσπασμένου κ. Σμίθ, ὅστις καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸ Φαναράκιον, ἐπέδειξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἰδιάζον καὶ μέγιστον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον. Ἡ θέα τῆς ὁλοσχεροῦς καταστροφῆς, ἣν εἶχεν ὑποστῇ ὁ ἑλληνικὸς συνοικισμὸς του, συνεκίνησε βαθύτατα τὸν εὐγενέστατον Ἀγγλον ἀξιωματικὸν καὶ μετὰ τὸ πλεόν θερμὸν καὶ ἀδιάλειπτον ἐνδιαφέρον περιλαβὼν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν του προστασίαν, συνέστησε πρῶτον ἐπιτόπιον Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν προσφύγων. Ἐκ τῶν χριστιανῶν μέλη αὐτῆς διωρίσθησαν οἱ ἐκ τῶν ἐγχωρίων Χατζῆ Θεόδωρος Πανσούδης καὶ Κωνσταντῖνος Ἀλευράς. Ἀὕτη εἶχε προορισμὸν νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ληφθείσης αποφάσεως ὅπως ἐκκενωθῶσιν οἰκίαι μουσουλμανικαί, μετοικήσιν οἱ ἐνοικοὶ αὐ-

τῶν εἰς οἰκίας δημοφύλων των καὶ συγκατοικήσωσιν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐγκατασταθῶσι δὲ εἰς τὰς τοιοῦτοτρόπως ἐκκενουμένους καὶ παραδιδόμενας εἰς τοὺς χριστιανοὺς οἰκίας αἱ παλινοστοῦσαι οἰκογένειαι αὐτῶν, μία ἢ ὁ ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐκτὸς τούτου, ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, ἔργον εἶχε τὴν ἔρευναν καὶ ἀνακάλυψιν ἀποδόσιν δὲ εἰς τὰ θύματα, τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα εἶχον διαρπαγεῖ, ὡς ἐπίπλων, δικτύων, ξυλείας καὶ τόσων ἄλλων χρειῶν των.

Ὁ γνωρίζων ἐπακριβῶς τὰ τῆς παλινοστήσεως τῶν Φαναρακιωτῶν δὲν δύναται νὰ παραλείψῃ καὶ μάλιστα ἐὰν εἴς ἑξ αὐτῶν εἶναι καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ν' ἀναφέρῃ ἰδιαιτέρως τὸ ὄνομα τοῦ ἐτέρου τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης Χατζῆ Θεοδώρου Πανισούδη, καταβάλόντος ἑκτακτὸν ἀγῶνα ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ καὶ ἐνσπρώσαντος ὅλον τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισε νὰ ἀρυσθῇ ἐκ τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς σημασίας τοῦ προστάτου τῆς ὑποθέσεως ταύτης τῶν Φαναρακιωτῶν, κ. Σμῖθ.

Τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ κ. Σμῖθ, φέρουσιν ἀνεξίτηλον εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν οἱ Φαναρακιῶται διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἀλησμόνητον προστασίαν, τὴν ὁποίαν τοῖς παρέσχεν οὗτος μὲ τὴν διακρίνουσαν τὸν Ἀγγλὸν συνέπειαν εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις του. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι ἀναποσπᾶστος συνδεδεμένον μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς παλινοστήσεως τῶν δυστυχῶν τούτων χριστιανῶν καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραλειφθῇ τοῦτο ἐκ τῆς παρούσης περὶ Φαναρακίου μονογραφίας, ἣτις καὶ παρέσχεν εἰς τὸν γράφοντα τὴν εὐκαιρίαν νὰ διερμηνεύσῃ οὕτω διὰ τῶν γραμμῶν τούτων τὰ αἰσθήματα τῆς πρὸς αὐτὸν θερμῆς καὶ αἰδίου εὐγνωμοσύνης, τῶν ὁμογενῶν τοῦ χωρίου τούτου.

* *

Παλινοστήσασαι ἐγκατεστάθησαν εἰς 40 περίπου οἰκίας μουσουλμανικὰς καὶ διαμένουσι νῦν ἐν Φαναρακίῳ περὶ τὰς 60 οἰκογένειαι ἡμετέρων, ἑκτὸς δὲ τῶν οἰκιῶν τούτων παρεδόθησαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς πρὸς τε κατοικίαν καὶ πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτῶν δι' ἔργασίαν των, περὶ τὰ 11 μαγαζεῖα, κτήματα μουσουλμανικὰ, ἐν οἷς καὶ εἰς καϊκχανές. Αἱ λοιπαὶ οἰκογένειαι ἐξακολουθοῦσι κατοικοῦ-

και ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, μακρὰν τῆς πατρίδος των, ἔλλείψει κατοικημάτων ἐν τῷ χωρίῳ των.

*
* *

Τὴν Ἐκκλησίαν των ἐπισκευάζουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἀλλὰ μὲ τὰ χρηματικά μέσα, ἅτινα διαθέτουν, ὅλως πενιχρά, θὰ διαιωνισθῇ ἡ ἐπισκευὴ τῆς καὶ ἡ ἀναπλήρωσις τοῦ ἄλλοτε πλουσίου διακόσμου τῆς.

Διατηροῦσιν ἱερέα, ὅστις εἶναι ἐν ταῦτῳ καὶ διδάσκαλος, πενιχρώτατα μισθοδοτούμενος. ὡς σχολὴ δὲ χρησιμεύει τὸ κελλὶον τοῦ ἱερέως.

Μαθηταὶ καὶ μαθήτριοι φοιτῶσι περὶ τοὺς 45 καὶ οὗτοι λίαν ἀτάκτως, ἐνεκα τῆς πενίας τῶν γονέων αὐτῶν, οἵτινες ἀναγκάζονται συχνὰ νὰ κρατῶσι τὰ τέκνα των μακρὰν τῆς σχολῆς, εἰς τὰς ἐργασίας των, καὶ καὶντὶ δὲ πολλάκις νὰ προσέρχωνται 4-5 μαθηταὶ εἰς τὴν Σχολὴν καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ καὶντὶ αὕτη νὰ μὴ ὑπάρχῃ οὐσιωδῶς, κατ' ὄνομα μόνον λειτουργεῖσα, διὰ νὰ λέγῃται ὅτι ὑπάρχει Σχολή.

Ἀντιπαραβολὴ τῆς ἄλλοτε καὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τοῦ χωρίου.

Κατοικοῦσι σήμερον τὸ Φανκράκιον 60 περίπου οἰκογένειαι ἡμετέρων, ἀντὶ τῶν τέως 210. Ἀσχολοῦνται αὗται κυρίως εἰς τὴν ἀλιείαν. Καταστήματα διάφορα, ἦτοι παντοπωλεῖα, καφενεῖα, μετὰ οἰνοπνευματοπωλείων, ἔχει ἐν ὅλῳ 11, ἰδιοκτῆται τῶν ἐποίων εἶναι μπουτουλμάνοι καὶ τὰ ἐποία κατέχουσι σήμερον, ἐργαζόμενοι ἐν αὐτοῖς, οἱ χριστιανοί. Ὁ ἕτερος τῶν δύο φύρων του εἶναι κτήμα τῆς Κοινότητος, δι' ἐπισκευῆς μεγάλῃς καταστάσεως δυνατῆς εἰς λειτουργίας του ὡς φούρνου, κρατεῖ δὲ αὐτὸν ἐμογενής. Φέρει τὸ γένον εἰσόδημα 24 μόνον λίρας ἐτησίως.

Ἀντὶ τῆς ἄλλοτε εὐρυχώρου ξυλίνης οἰκοδομῆς τῶν Σχολείων του, ἀφρένων καὶ θηλέων μὲ χωριστὰς αἰθούσας καὶ κατοικίαν τῶν διδασκάλων, περιωρίσθη σήμερον τὸ Σχολεῖον εἰς ἓν οἶκον μὲ δύο

δωμάτια, ὧν τὸ ἓν χρησιμεύει ὡς κοιτῶν τοῦ ἱερέως καὶ τὸ ἕτερον παράδοσις, μόλις δυναμένη νὰ περιλάβῃ ἀνέτως 20 παιδιά.

Ὁ καὶ ἱερεὺς διδάσκαλός των πληθύνεται μόνον 15 λίρας, ἢ συμπληρῶν μὲ τὰ τυχερά του ὡς ἱερέως, μηνιαίως ἴσως 20 λίραι. Καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐξοικονομεῖ ἡ Κοινότης, ἕνεκα τῆς πενιχρότητος τῶν εἰσπράξεων τῆς Ἐκκλησίας ἐν συγκρίσει μὲ τὸ παρελθόν, κατόπιν τῆς ἐπελθούσης ἀραιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ της, ἐν συγκρίσει μὲ τὸ ἄλλοτε πλῆθος της.

* *

Ἐπάρχουσι σήμερον ἐν Φαναρχίῳ μόλις περὶ τὰ 20 καίκια καὶ λέμβοι ὁμογενῶν. Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μακρὰν τοῦ Φαναρχίου ἐξοκολουθούντων νὰ διαμένωσι θαλασσιῶν Φαναρχιωτῶν. Ὅλα αὐτῶν τὰ ἀλιευτικὰ σκαφίδια δὲν ὑπερβαίνουν τὰ 40, ἀντὶ τῶν τέως 150 περίπου καϊκιῶν καὶ λέμβων των.

* *

Ἡ ἀκμὴ τοῦ χωρίου ἐδῶκεν σήμερον τελείως εἰς χεῖρας τῶν αὐτόθι μουσουλμινῶν μὲ τὴν τελετὰν καταστροφῆν, ἣν ὑπέστησαν οἱ ἡμέτεροι, ἀπογυμνωθέντες τῶν πάντων καὶ στερηθέντες τῶν μέσων τῆς ἐργασίας των, τοῦτέστι τῶν δικτύων καὶ ἀλιευτικῶν των σκαφιδίων, ἐξ ὧν ἄλλα ὀφθήκαν φεύγοντες εἰς Φαναράκιον καὶ ἐξηφανίσθησαν, ἄλλα ἔφερον μαζὶ των καὶ κατεστράφησαν ἐκ τῆς πολυκαιρίας, διότι ἐστεροῦντο χρηματικῶν μέσων νὰ τὰ ἐπισκευάζωσι καὶ ἄλλα ἐπώλησαν εἴτε κατὰ τὴν φυγὴν των, εἴτε κατόπιν καὶ ἐξ ἀνάγκης συντηρήσεως ἑαυτῶν ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκογενειῶν των κατὰ τὴν στρατιωτικὴν των ὑπηρεσίαν, τὴν ἄλλην ταύτην κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς Τουρκίας μάστιγα καὶ πληγὴν, τὴν ὑποίαν, πρὸς τὰ δεινὰ τοῦ ἐκπατρισμοῦ των, ὑπέφερον μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοφύλων των καὶ οἱ ἐκδιωκόμενοι ἐκ τῶν ἐστιῶν των καὶ ἀπογυμνούμενοι τῶν περιουσιῶν των, πρόσφυγες.

* *

Ἡ θάλασσα τοῦ Φαναρχίου πλημμυρεῖ σήμερον ἀπὸ τὰ Λαζικά σκαφίδια. Ἐχουσι δὲ οὗτοι ὅλα τὰ ἀλιευτικὰ μέσα.

Ἵπῃρχον ἐν Φαναρκίῳ πρὸ τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας μόνον 25 περίπου οἰκίαι παλαιῶν Τούρκων κατοίκων. Ἐντὺς τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας ταύτης ἀνῆλθον εἰς 50, καίμεναι ἐντὺς τοῦ χριστιανικοῦ τοῦ χωρίου συνοικισμοῦ. Βορείως ὁμοῦς αὐτοῦ, ἐπὶ κλ.τύος χωρίζομένης ἀπὸ τῆς παλαιᾶς συνοικίας τοῦ χωρίου διὰ ρύακος, εἶχον κτισθεῖ περὶ τὰς 8 μόνον ἑτεραι λαζικαὶ οἰκίαι. Διαρκούσης τῆς ἐξορίας τῶν χριστιανῶν τοῦ χωρίου, αἱ οἰκίαι αὗται ἀνῆλθον εἰς 50 καὶ σήμερον τὸ Φαναράκιον ἀριθμεῖ 100 περίπου μουσουλμανικὰς οἰκίας.

Τοιοιτοτρόπως κατέστη τὸ χωρίον μία Λαζικὴ παροικία, κυρίως κατὰ τὸν πόλεμον καὶ διαρκούσης τῆς ἐξορίας τῶν χριστιανῶν του.

Εἶχον ἄλλοτα οἱ αὐτόθι μουσουλμάνοι περὶ τὰ 20 μόνον ἁλιευτικὰ πλοίαρια. Σήμερον ἀνῆλθον ταῦτα εἰς 150, ὑπάρχουσι δὲ Λαζοὶ ἔχοντες εἰς καὶ μόνος, δέκα τοιαῦτα σκαφίδια.

Ἐννοεῖται ὅτι ἀνάλογα ἔχουσιν αὗτοι τὰ διάφορα ἄλλα μέσα τῆς ἁλιείας καὶ τοιοιτοτρόπως οἱ Λαζοὶ καὶ οἱ Τούρκοι Φαναράκιου κατέστησαν οἱ κύριοι τῆς θαλάσσης αὐτοῦ.

Ἡ προσδοφὸρος ἁλιεία τῶν καλχανίων τῆς Μαύρης θαλάσσης περιῆλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, διότι σήμερον τὰ διὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαιτούμενα δίκτυα στοιχίζουσιν ἀκριβᾶ. Οἱ ἡμέτεροι εἶναι σήμερον ἄπλοὶ θεαταὶ τῆς ὅλης ταύτης κινήσεως ἐν τῇ θαλάσσῃ των, εἰς ἣν τέως ἐπρώτευσον.

* *

Ἡ κυβέρνησις προέβη τελευταίως εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν 20 περίπου ἡμικατεστραμμένων οἰκιῶν τῶν χριστιανῶν, τῶν μόνων ἀπομεινάντων ἐν τῇ χριστιανικῇ συνοικίᾳ χριστιανικῶν κτημάτων, καθὼς καὶ τὴν ἀνέγερσιν οἰκίσκων, ἐξ ἑνὸς ἢ δύο δωματίων ἰσογαιῶν, ἐρίσασα αὐτὰ εἰς 16, πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς τὰ οἰκήματα ταῦτα τῶν ἐν ταῖς καταληφθείσαις, ὡς ἀνεφέρμεν ἀνωτέρω, μουσουλμανικαῖς οἰκίαις, ὁμογενῶν οἰκογενειῶν καὶ ἀπόδοσιν αὐτῶν τῶν οἰκημάτων τούτων εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας των. Τὸ μέτρον τοῦτο ἤρξατο ἐλόν ἐφαρμοζόμενον.

Εἰς τὰς ἐπισκευασθείσας οἰκίας δὲν προωρίσθησαν νὰ κατοική-

σωσιν οἱ ἰδιοκτῆται αὐτῶν, ὅσοι δὲν εὕρισκονται εἰς Φαναράκιον. Εἰς αὐτοὺς ἀπηγορεύθη νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ διατρίβωσιν νὰ ἐξακολουθήσωσι μένοντες ὅπου εὕρισκονται. Εἰς τὰς οἰκίας ταύτας καὶ τοὺς ἀνεγειρομένους οἰκίσκους, θὰ ἐγκατασταθῶσιν ὅσοι οἰκογένειαι εὐρέθησαν σήμερον ἐν Φαναρακίῳ, ἐπανεέλθουσαι.

**Αἱ παρασχεθεῖσαι διάφοροι βοήθειαι εἰς τοὺς
Φαναρακιώτας.**

Ὄταν ἤρχισεν ἡ κίνησις τῆς παλινοστήσεως τῶν Φαναρακιωτῶν, ἡ ἐπὶ τῶν προσφύγων Κεντρικὴ Πατριαρχικὴ Ἐπιτροπὴ ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς ποσὸν 100 λιρῶν δι' ἔξοδα παλινοστήσεως αὐτῶν. Τὸ Φαναράκιον συγκοινωνεῖ μὲ τὰ προάστεια τοῦ Βοσπόρου καὶ τὴν πρωτεύουσιν, ὅπου ἦσαν διεσπαρμένοι ὡς εἵπομεν οὗτοι, διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Χαϊριε, τὰ ὁποῖα καταλήγουσιν εἰς Γενὴ Μαχαλὲ ὡς εἵπομεν εἰς ἄλλην σελίδα. Ἐκ Γενὴ Μαχαλὲ κινουσί καΐκια καὶ λέμβοι διὰ τὸ Φαναράκιον, τὸ ὁποῖον ἀπέχει ἀκριβῶς μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τοῦ προαστείου τούτου. Ο ναῦλος αὐτῶν εἶναι ἀπὸ 1-2 λίρας, ἐκτὸς βεβαίως φορτίου, ὅτε εἶνε ἀκριβώτερος. Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους τῆς ἀποστάσεως τοῦ Φαναρακίου καὶ τοῦ δαπανηροῦ τῆς μεταβάσεως ἐκεῖ, τὸ χορηγηθὲν τοῦτο ποσὸν διὰ τόσας οἰκογενείας εὐνόητον πόσον τὰς ἀνεκούφισεν. Ἐκτὸς τοῦ ποσοῦ τούτου ἡ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ διέθεσεν ὡς βοήθειαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους, χρηματικὸν ποσὸν ἐκ τῆς διανομῆς τοῦ ὁποίου ἀνελόγισαν 30 γρόσια δι' ἕκαστον ἄτομον.

Τὸ Φαναράκιον ἐπισκέφθησαν καὶ κυρίαι φιλόανθρωποι τοῦ Σωματείου τοῦ Πέραν, οὗτινος προΐσταται ἡ κυρία Πανταρμαλῆ. Ἡ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν αὐτῆς ἐπισκεφθεῖσα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ Φαναράκιον ἐπιτροπὴ ἐκ κυριῶν, διένειμεν εἰς τοὺς αὐτόθι πανικὰ καὶ γάλα Νεστλέ, νομίζω δὲ καὶ προηγουμένως χρηματικὸν ποσὸν 50 λιρῶν ὑπὸ τῆς κ. Βεγλερῆ.

Ἐκτὸς τούτων προσέφερεν εἰς αὐτοὺς ἡ ἐνταῦθα ἑλλ. στρατιω-

τική ἀποστολή κλινοσκεπάσματα καὶ ἐνδύματα μάλλινα. Ἐκ τῶν προσφορῶν τούτων ἐπωφελοῦντο κατὰ τὴν παροχὴν αὐτῶν, ὅχι αἱ ἐν τῷ χωρίῳ μόνον εὐρισκόμεναι οἰκογένειαι, ἀλλὰ καὶ αἱ μακρὰν αὐτοῦ, σπεύδουσαι νὰ ἔλθωσιν εἰς Φαναράκιον καὶ ἀπαιτήσωσι τὴν μερίδα των.

*Τὸ δάνειον τῆς Π. Κ. Ἐπιτροπῆς εἰς τοὺς
Φαναρακιώτας.*

Ἀναμφιβόλως τὴν σπουδαιότεραν σημασίαν τῆς παρασχεθείσης βοηθείας εἰς τοὺς δεινοπαθήσαντας καὶ καταστραφέντας ἐκ τῶν διωγμῶν Φαναρακιώτας, ἐνέχει τὸ εἰς αὐτοὺς χορηγηθὲν δάνειον ὑπὸ τῆς εἰρημένης ἐπὶ τῶν προσφύγων Ἐπιτροπῆς. Διὰ τὸ Φαναράκιον διετεθήσαν καὶ διενεμήθησαν 38,100 λίραι. Ἡ διανομὴ τοῦ χρήματος ἐγένετο ἐπὶ τόπου εἰς πάντας ἄνευ διακρίσεως ἐπαγγέλματος. Ἀλλὰ τὸ χρήμα τοῦτο δὲν ἔπλεσεν ἐν Φαναρακίῳ ὅλον. Ἐπωφελήθησαν αὐτοῦ, δανεισθέντες, ὅχι μόνον οἱ ἐκ τῶν ἔξωσθέντων παλινოსτήσαντες καὶ οἱ ἑξακολουθοῦντες νὰ διαμένωσι μακρὰν τοῦ χωρίου ἐκ τῶν προσφύγων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ, ὅσοι ἐγεννήθησαν εἰς Φαναράκιον ἢ κατάγονται ἐξ αὐτοῦ, ἀδιάφορον ἂν δὲν εἶχον οὐδὲν κοινόν μετὰ τὴν ἔξωσιν καὶ τὴν ἐκ ταύτης οἰκονομικὴν τῶν ἔξωσθέντων καταστροφὴν, τόσον δὲ εὐρὺ ὑπῆρξε τὸ μέτρον τοῦτο, ὥστε ἐπωφελήθησαν καὶ Φαναρακιῶται, ζῶντες μακρὰν καὶ διὰ λογαριασμὸν τῶν οἰκίων ἐδανείσθησαν οἱ ἐδῶ συγγενεῖς των. Συνεπεία τῆς τηρηθείσης ταύτης μεθόδου τῆς διανομῆς τοῦ δανείου τοῦτου εἰς τοὺς Φαναρακιώτας, ὁ κυρίως σκοπὸς εἰς ὃν ἀπέβλεψε τὸ χρήμα τοῦτο, ἡστόχησε. Διότι τὸ δάνειον ἀπέβλεπεν εἰς τοὺς ἐκ τῶν μετατοπισθέντων παλινοδοῦντας, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ διὰ τῆς ταύτης χρηματικῆς αὐτῶν ἐνδυναμώσεως ἀνασυγκρότησις τῶν ἀποσυντεθεισῶν κοινοτήτων διὰ τῆς ἐν τινὶ δυνατῷ μέτρῳ ἐνισχύσεως εἰς τὰς ἐργασίας των, ἐκείνων οἵτινες ἐπανερχόμενοι ἀνασυγκροτοῦσι τὴν Κοινότητα αὐτῶν.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὸ Φαναράκιον ὑπέστησε τελείως. Ὅπως δὲ ὁμοῦς ὑπῆρξε τὸ χωρίον τοῦτο ἐντελέςτερον ἐν

τούτω τῶν ἄλλων χωρίων τῆς Ἑπαρχίας Δέρκων, ἐπίσης προσφυγικῶν, ἴσῃν πρὸς τοὺς Φανακιώτας παθόντων καταστροφὴν. εἰς τὴν αὐτὴν ἀξιοθρήνητον μετ' αὐτοῦ εὐρισκομένων οἰκονομικὴν θέσιν καὶ ὁμῶς τελείως παροραθέντων, ὥς θὰ ἴδωμεν ἐν τῇ οἰκίᾳ περὶ ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν λεπτομερεῖ περὶ τῆς τέως καὶ τῆς νῦν θέσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν, ἐκθέσει.

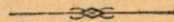
*
* *

Τοιοῦτον ἐν τῇ δυνατῇ λεπτομερείᾳ τὸ Φανακίον πρὸ τοῦ πολέμου.

Ἡ ἀντιπαροβολὴ τῆς τέως καὶ τῆς νῦν καταστάσεώς του, ἥτις παρουσιάζεται πάντοτε κατὰ τὸ δυνατὸν πιστῇ, ἐκ τῶν ἐπὶ τόποι συλλεγισῶν θετικῶν πληροφοριῶν μόν καὶ ἐξ ἰδίας τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἀντιλήψεως, ἀγείρει εἰς τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα, ὅτι, εὐρισκόμεθα πρὸ χωρίου ἑλληνικωτάτου ἄλλοτε, μεταβαλόντος μετὰ τοὺς διωγμοὺς ὀλοοχερῶς τὴν ἑλληνικὴν αὐτοῦ χορίαν, ὀλοτελῶς κατεστραμμένου καὶ ἄνευ ἐλπίδων, δυστυχῶς, ν' ἀποκατασταθῇ ταχέως καὶ προσλάβῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἑλληνικὴν ἀκμὴν.

ΑΔ. ΣΚΕΝΔΕΡΙΑΗΣ

Ἐν Φανακίῳ τῇ 27 Ἀπριλίου 1920.

Ἔπονται τὰ προσφυγικὰ χωρία : Γενῇ Μαχαλέ.
Βαθυρρύαξ. Κεφιλίκιοϊ. Κιρὲτς Μπουρνοῦ. Βαξὲ
Κιοϊ Δομούζδερε Πύργος. Καλφᾶς.